

BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 2230602/1

Fax Nam. + 255 24 2230215

Tovuti: www.zanzibarassembly.go.tz

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR

Barua Pepe: zahore@zanlink.com

HOTUBA YA MAONI YA KAMATI YA FEDHA, BIASHARA NA KILIMO KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA YA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI KWA MWAKA WA FEDHA 2017/2018

Mheshimiwa Spika,

Kwa unyenyekevu mkubwa natanguliza shukurani zangu za dhati kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu ambae ametujaalia kufika hapa kwa mara nyengine tukiwa wazima na wenye afya njema. Namuomba tena Mwenyezi Mungu akuzidishie wewe Mheshimiwa Spika busara, hekma na uadilifu katika kutuongoza na sisi pia atujaalie tuendelee kuwa na nguvu na ari ya kuitekeleza vyema Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2015 - 2020 pamoja na malengo tuliyojipangia ili tuweze kutoa huduma bora kwa Wananchi wetu.

Mheshimiwa Spika,

Nitakuwa mkosefu wa shukurani iwapo nitashindwa kuthamini juhudi zake Mheshimiwa Rais za kutekeleza ipasavyo Ilani ya CCM kwa kutimiza ahadi zake na kunyanyua furaha ya Wafanyakazi wetu kwa kuongeza Mshahara wa kima cha chini kwa asilimia mia moja (100%). Kwa kweli kitendo hicho ni cha kiungwana na kizalendo kwani hakijawahi kufanywa na Kiongozi yoyote katika nchi yetu. Naomba juhudi hizo ziendelee ili na Wazee wetu wanaopokea pencheni nao waangaliwe kwa jicho la karibu kuongezewa pencheni zao kwani hivi sasa zipo chini sana ukilinganisha na hali halisi ya maisha yalivyo.

Mheshimiwa Spika,

Napenda pia kuelekeza salamu zangu za pongezi kwa Makamo wa Pili wa Rais Mheshimiwa Balozi Seif Ali Iddi kwa juhudi na maarifa yake ya kumshauri ipasavyo Mheshimiwa Rais wetu hadi tukaweza kuyaona mafanikio yaliyofikiwa. Namuomba Mwenyezi Mungu amzidishie uwezo huo na amjaalie maisha marefu yenye kheri na yeye.

Mheshimiwa Spika,

Salamu zangu za Pongezi pia zimwendee Mwenyekiti wangu wa Kamati hii ya Fedha, Biashara na Kilimo pamoja na Wajumbe wake wote kwa kukubali kunitua mimi kuwasilisha hotuba hii kwa niaba yao kwenu nyinyi Waheshimiwa

Wajumbe. Hii inadhihirisha wazi kwamba Kamati yangu inajali na kudumisha usawa wa kijinsia na kutekeleza kivitendo kauli inayosema *‘Wanawake wanaweza bila kuwezesha’*. Hivyo nimefarijika sana kuwa mbele yenu kutekeleza Wajibu huo.

Mheshimiwa Spika,

Kwa heshima kubwa nampongeza Mheshimiwa Ahmada Yahya Abdulwakil kwa kuteuliwa kwake na Mheshimiwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kuja kuungana nasi katika kuwatumikia Wananchi wetu ndani ya chombo hiki muhimu. Kwa niaba ya Kamati yangu, napenda kumueleza kwamba sisi Wawakilishi wenzio tunakuaribisha sana na tunakuahidi tutakupatia ushirikiano wa hali ya juu na tupo tayari kupokea mawazo na ushauri wako kwa lengo la kusukuma mbele maendeleo ya Taifa letu.

Mheshimiwa Spika,

Kwa huzuni kubwa napenda kuwapa pole Wananchi wetu wa Zanzibar na Tanzania kwa ujumla kutokana na maafa ya mvua za msimu huu wa Masika zilizoathiri mali, Makaazi ya Wananchi wetu pamoja na kusababisha baadhi ya Watu kupoteza maisha. Kwa niaba ya Kamati yangu ya Fedha, Biashara na Kilimo nasi hatuna budi kuwaomba Wananchi hao wawe na moyo wa subira na uvumilivu hasa katika kipindi hiki kigumu. Aidha, naiomba Serikali kuendelea kuchukua juhudi za kuwajali na kuwathamini Wananchi hao kwa kuwapatia misaada ya hali na mali.

Mheshimiwa Spika,

Kwa heshima na taadhima, kwa kutambuwa mchango na ushauri mkubwa katika kutekeleza kazi za Kamati hii, naomba sasa niwatambue kwa kuwataja majina yao Waheshimiwa Wajumbe wafuatao wa Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo:-

1. Mheshimiwa Yussuf Hassan Iddi - Mwenyekiti;
2. Mheshimiwa Hamida Abdalla Issa - Makamo Mwenyekiti;
3. Mheshimiwa Hamad Abdalla Rashid - Mjumbe;
4. Mheshimiwa Moh'd Mgaza Jecha - Mjumbe;
5. Mheshimiwa Ali Salum Haji - Mjumbe;
6. Mheshimiwa Ussi Yahya Haji - Mjumbe; na
7. Mheshimiwa Bihindi Hamad Khamis - Mjumbe.

Aidha, Kamati yetu pia inafanyakazi kwa karibu sana na makatibu wawili (2) ambao kwa kiasi kikubwa wamekuwa wakitusaidia kutekeleza majukumu yetu, kwa heshima naomba niwatambue makatibu hao ni:

1. Ndugu Ramadhan Khamis Masoud - Katibu
2. Ndugu Said Khamis Ramadhan - Katibu

Mheshimiwa Spika,

Miongoni mwa majukumu ya msingi ya Kamati yetu ni kuchambua mapendekezo ya Serikali kuhusu makadirio ya mapato na matumizi ya Fedha ya Wizara husika na mwaka husika. katika kutekeleza jukumu hilo, Kamati yangu ilipitia, kujadili na hatimae kupitisha Makadirio ya Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi tarehe 06/05/2017 baada ya kuelekeza kufanyiwa marekebisho kutokana na utofauti wa jumla ya Makadirio ya matumizi iliyoainishwa katika Kitabu cha Mswaada wa Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Bajeti ya mwaka 2017/2018 na ile 'Ceiling' waliyopewa Wizara kutoka Wizara ya Fedha na Mipango na leo hii kwa ruhusa yako na kwa niaba ya Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo naomba niwasilishe mbele ya Baraza Lako Tukufu maoni ya Kamati yangu kuhusiana na Programu Kuu na Programu ndogo za Wizara hii kama ifuatavyo:

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA KILIMO

Mheshimiwa Spika,

Programu ya Maendeleo ya Kilimo imeundwa na Programu ndogo nne zinazojumuisha Programu ndogo ya Umwagiliaji Maji, Programu ndogo ya utafiti na mafunzo ya Kilimo, Programu ndogo ya maendeleo ya huduma za Kilimo na Programu ndogo ya uhakika wa chakula na lishe. Programu zote hizi kwa pamoja zinatekelezwa na Idara ya Umwagiliaji maji, Kilimo, Uhakika wa chakula na lishe, taasisi ya utafiti wa kilimo na chuo cha kilimo Kizimbani. Aidha, jukumu kuu la Programu hizi ni kuendeleza na kuimarisha kilimo cha umwagiliaji maji nchini, kusimamia maendeleo ya uzalishaji wa mazao ya chakula na biashara, kuimarisha na kuendeleza Tafiti za kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi pamoja na kuratibu upatikanaji wa uhakika wa chakula na lishe.

Mheshimiwa Spika,

Kamati yangu kupitia utekelezaji wa Programu hii inapenda kuchukua fursa hii tena kuwapongeza Viongozi na Watendaji wa Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa kuzifanyia matengenezo pampu saba (7) ili kuhakikisha huduma ya umwagiliaji maji katika mashamaba ya Kibokwa, Bumbwisudi, Mtwango na Cheju

inapatikana kama kawaida na kuwawezesha Wakulima wanaolima katika Mashamba hayo wanazalisha mpunga mwingi kwa maslahi yao na Taifa lao.

Mheshimiwa Spika,

Kamati yangu kupitia Programu Kuu hii inaishauri Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kuwasaidia Wakulima wa shamba la Mtwango ama kwa kuwaongezea fedha walizonazo au kuwatafutia njia mbadala itakayowawezesha kununua Trekta kwa matumizi ya kulimia maeneo yao ili waweze kuongeza kipato chao. Aidha, Wizara hii ihakikishe inashirikiana na Wizara ya Fedha na Mpango kulifuatilia ipasavyo suala la Matrekta ya Mahindra kwa lengo la kupunguza upungufu wa Matrekta unaowakabili Wakulima wa Zanzibar.

Mheshimiwa Spika,

Kadhhalika, Kamati inatambua na kuthamini juhudi zinazochukuliwa na Wizara hiiza kununua na kusambaza Tani 350 za mbegu ya Mpunga kwa Wakulima wa Unguja na Pemba, Tani 700 za mbolea (100 TSP na 600 UREA) ambapo Unguja wamesambaza Tani 350 na Pemba Tani 350 na Lita 15,000 za dawa ya kuulia magugu ambapo Unguja wamesambaza lita 9,000 na Pemba lita 6,000. Pamoja na mafanikio hayo, Kamati yangu inaitaka Wizara izalishe mbegu za kutosha na zenye ubora na kuzisambaza kwa Walengwa ili kuepuka malalamiko ya Wakulima kwamba mbegu nyingi zinazoagizwa huwa hazina ubora na yasije kujitokeza kama yalivyokuwa katika ununuzi wa dawa ya Hansunil.

Mheshimiwa Spika,

Vile vile, Kamati inaipongeza Wizara hii kwa kukamilisha na kusambaza ripoti za Hali ya chakula na Lishe katika ngazi ya Taifa na Wilaya. Sambamba na hilo, Kamati inaishauri Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kuzisambaza ripoti hizo kwa Wadau mbali mbali wakiwemo Waheshimiwa Wajumbe Bazara la Wawakilishi ili umma uelewe muelekeo mzima wa upatikanaji na ukosekanaji wa chakula katika nchi yetu.

Mheshimiwa Spika,

Naipongeza tena Wizara hii kwa juhudi za kumtafuta Mshauri Elekezi wa kuandaa michoro na kulipima Shamba la Kilimo la Zaraba liliopo Makurungwe - Bagamoyo ambalo kwa kipindi kirefu limetelekezwa bila ya kuendelezwa. Kamati inaitaka Wizara kuhakikisha Mshauri Elekezi huyo anapatikana haraka iwezekanavyo na kazi hiyo inafanyika kwa mafanikio ili hatua za kuliendeleza shamba hilo ziweze kufanyika. Aidha, Kamati pia imeitaka Wizara ya Kilimo ikae na Wizara ya Fedha na Mipango ili watafute namna bora zaidi ya kuyaendeleza Mashamba ya Mpira yaliopo Unguja na Pemba.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA RASILIMALI ZA MISITU NA MALIASILI ZISIZOREJESHEKA

Mheshimiwa Spika,

Programu Kuu hii imeundwa na Programu ndogo mbili zinazojumuisha Programu ndogo ya Uhifadhi wa Misitu na Programu ndogo ya Maendeleo ya Misitu ambapo Programu zote hizo kwa pamoja zinatekelezwa na Idara ya Misitu na Maliasili zisizorejesheka. Aidha, Programu Kuu hii ina jukumu la kuwashirikisha Wananchi kutunza na kuendeleza Rasilimali za Misitu na Wanyama pori pamoja na kusimamia uhifadhi wa misitu, Mashamba ya Serikali, viumbe hai na mazingira yao pamoja na kusimamia na kudhibiti maeneo ya uchimbaji wa Maliasili zisizorejesheka.

Mheshimiwa Spika,

Kamati imeridhishwa na hatua zilizochukuliwa na Wizara kwa upande wa Unguja za kuanzisha utaratibu mpya na mzuri wa kulipia malipo ya Mchanga kupitia Benki ya Watu wa Zanzibar (PBZ). Kupitia utaratibu huo, Wizara imeweza kukusanya jumla ya Tzs. 380 milioni kwa mwezi mmoja tu wa Machi, 2017 kiasi ambacho hakikuwahi kukusanywa katika miaka iliyopita. Hivyo, Kamati inawataka Viongozi na Watendaji wa Wizara hii kuanzisha utaratibu huo katika Kisiwa cha Pemba. Kadhalika, Kamati imeitaka Wizara kuutumia utaratibu huu katika Rasilimali nyengine za mawe, kifusi na kokoto ili mianya ya uvujaji wa mapato ipungue kama si kuondoka kabisa na Serikali kujiongezea mapato. Aidha, Kamati pia inaiomba Serikali iwe inazifuatilia bei elekezi za Mchanga inazozitoa ili ziwe zinafuatwa kikamilifu.

Mheshimiwa Spika,

Kamati pia imeitaka Wizara kuongeza juhudi za upandaji miti katika maeneo yaliyochimbwa mchanga ili kujaribu kupunguza athari zaidi za uharibifu wa mazingira katika maeneo yetu ya Unguja na Pemba. Sambamba na hilo, Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo inaipongeza Wizara kwa kuendelea kufanya doria 36 katika maeneo ya uchimbaji na usafirishaji wa Maliasili zisizorejesheka na kufanikiwa kukamata gari 30 na misumeno ya moto 35 ambayo ilikuwa ikitumika vibaya kuharibu Maliasili zetu. Kutokana na athari ya misumeno ya moto, Wizara inapaswa kuongeza juhudi na kuweka mikakati maalum kuhakikisha wanapambana ipasavyo na uhalifu huo hata ikiwezekana watumie Idara Maalum za Serikali ya Mapinduzi Zanzibar.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA MIFUGO

Mheshimiwa Spika,

Programu Kuu hii imeundwa na Programu ndogo mbili zinazojumuisha Programu ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo na Programu ndogo ya Huduma za Utabibu wa Mifugo ambapo Programu zote hizo kwa pamoja zinatekelezwa na Idara ya Misitu na Maliasili zisizorejesheka. Aidha, Programu Kuu hii ina jukumu kubwa la kuendeleza sekta ya mifugo na kuongeza uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake.

Mheshimiwa Spika,

Kupitia Programu kuu hii, Wizara imefanikiwa kuwapatia Wakulima jumla ya ngo`ombe wa maziwa 188 na mbuzi wa maziwa 443 Unguja na Pemba kwa lengo la kuongeza idadi ya ngo`ombe na uzalishaji wa maziwa. Aidha, Kamati inaitaka Wizara kuendelea na zoezi hilo la ugawaji na usambazaji wa ngo`ombe lakini pia washughulikie ubora wa maziwa yanayozalishwa na Wafugaji wetu kwani inasemekana ubora wa maziwa yetu hayapo katika kiwango kizuri. Kutolishughulikia vizuri suala hili tunaweza kuwakosesha Wafugaji wetu soko la Maziwa pamoja na kuikosesha Serikali mapato.

Mheshimiwa Spika,

Sambamba na hilo, Kamati inaeleza Wizara kwamba kwasasa kuna soko la kutosha la Maziwa yanayozalishwa Zanzibar lakini inahitajika juhudi za makusudi kuchukuliwa kuhakikisha maziwa ya kutosha na yenye ubora yanazalishwa hasa kwa kuwaruhusu Wawekezaji Wazalendo wanapatia maeneo ya kuwekeza kwa kufuga ngo`ombe na mbuzi wa kutosha kuweza kukidhi haja ya mahitaji ya mazao hayo. Hivyo, Kamati inaishauri Wizara kwa kushirikiana na Taasisi nyengine za Serikali kuhamasisha Wawekezaji waje kuwekeza katika eneo hilo.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA UVUVI

Mheshimiwa Spika,

Programu Kuu hii imeundwa na Programu ndogo mbili zinazojumuisha Programu ndogo ya Kuimarisha ufugaji wa Mazao ya Baharini na Programu ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Hifadhi za Bahari ambapo Programu zote hizo kwa pamoja zinatekelezwa na Idara ya Uvuvi. Aidha, Programu Kuu hii ina jukumu kubwa la kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao mengine ya Baharini.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaipongeza Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa kuhakikisha kunakuwepo Kampuni itakayoshughulikia uvunaji wa Samaki Zanzibar (ZAFICO). Mbali na pongezi hizo, Kamati inaitaka Wizara kuhakikisha Kampuni hiyo inaandaa ‘management team’ nzuri na iliyomakini itakayotambua thamani za fedha zilizowekezwa kwamba ni fedha za Wakwezi na Wakulima wa Zanzibar ambazo zinahitaji kutumika kwa maslahi yao. Aidha, Kamati inaisisitiza Wizara kuhakikisha inaisimamia ipasavyo Kampuni hiyo ili iweze kufanya marejesho ya fedha ambazo inazitumia.

Mheshimiwa Spika,

Kamati imeendelea kuipongeza Wizara kwa kuweza kuwapatia mafunzo vikundi 72 vya Wafugaji wa Samaki na Wakulima wa Mwani kuhusu ukulima na ufugaji bora wa mazao ya Baharini. Aidha, Kamati 48 za Mwani wamezipatia vifaa vya kulimia mwani. Mbali na mafanikio hayo, Kamati inaitaka Wizara kulishughulikia suala la kuharibika kwa Mwani kutokana na kushambuliwa na maradhi yasiyoeleweka kwani Wakulima wa mwani wameanza kukata tamaa na kilimo cha aina hiyo na iwapo hakuna juhudi itakayochukuliwa basi zao hilo linaweza kutoweka na kubakia historia tu kwamba lilikuwa likilimwa Zanzibar.

Mheshimiwa Spika,

Kuhusu suala la mafunzo kwa Wajasiriamali wa dagaa, Kamati inaishauri Wizara kuendelea kutoa uelewa kwa Wajasiriamali hao ili waweze kufanya kazi zao kwa utaalamu utakaowapatia tija zaidi na kuiingizia mapato Serikali.

PROGRAMU KUU YA UENDESHAJI NA URATIBU WA WIZARA YA KILIMO

Mheshimiwa Spika,

Programu Kuu hii imeundwa na Programu ndogo tatu zinazojumuisha Programu ndogo ya Utawala na Uratibu wa kazi za Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi, Programu ndogo ya Mipango, Sera na Utafiti wa Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi na Programu ndogo ya Uratibu na Utekelezaji wa shughuli za Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi. Aidha, Programu Kuu hii ina jukumu kubwa la kusimamia na kuratibu masuala ya Sera, Sheria, Mikakati pamoja na Mipango ya Maendeleo na Utafiti.

Mheshimiwa Spika,

Kupitia Programu Kuu hii Wizara imeweza kuzihakiki jumla ya gari 66, pikipiki 212 pamoja na kuyapatia hatimiliki mashamba 34. Vile vile, Wafanyakazi 153 wamepatiwa maslahi yao. Kupitia mafanikio hayo, Kamati inaitaka Wizara ihakikishe tatizo la Maslahi ya Wafanyakazi hasa waliopo Pemba linatatuliwa ili malalamiko ya Wafanyakazi yaweze kumalizika. Sambamba na hilo, Kamati pia

inaitaka Wizara hii kuhakikisha inapeleka Mwanasheria Kisiwa cha Pemba kwa lengo la kuondosha ukosefu na uzorotesaji wa utekelezaji wa majukumu ya Wizara - Pemba.

Mheshimiwa Spika,

Kamati imegundua kuna tatizo kubwa la ajira linaloikabili Wizara kwani imefikia Bwana au Bibi shamba mmoja kuzifanyia kazi Shehia tano. Hali hii inapunguza ufanisi wa Mabwana na Mabibi shamba hao na kuwaondoshea hamu ya kufanyakazi zao ipasavyo ya kuwasaidia Wakulima kulima kilimo cha utaalamu na cha kisasa kinachowawezesha kutumia nguvu kidogo na kupata mazao mengi. Hivyo, Kamati inaishauri Wizara kwa kushauriana na Wizara inayoshughulikia Utumishi wa Umma kukamilisha mchakato wa ajira ili kuwapunguzia mzigo kama si kuwaondolea kabisa ugumu katika utekelezaji wa majukumu yao.

Mheshimiwa Spika,

Kwa namna ya pekee naomba kutumia nafasi hii kumshukuru na kumpongeza Waziri wa Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi Mheshimiwa Hamad Rashid Mohamed; Naibu Waziri Mheshimiwa Lulu Msham Abdalla; Katibu Mkuu, Naibu Makatibu Wakuu pamoja na Watendaji wengine wote wa Wizara hii kwa juhudi wanazozichukua katika kutekeleza majukumu yao pamoja na mashirikiano yao ya dhati waliotupatia wakati wote wa kupitia na kujadili Bajeti ya Wizara hii.

Mheshimiwa Spika,

Mwisho kabisa, napenda kuwashukuru Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako Tukufu kwa kunisikiliza kwa utulivu wa hali ya juu wakati wote nilipokuwa nikiwasilisha hotuba hii. Kwa vile Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo imepitia, imejadili na kuyakubali mapendekezo ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na uvuvi. Sasa naomba nichukue fursa hii kwa mara nyengine nikuombeni nyinyi Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza hili muijadili, mutoe ushauri pamoja na mapendekezo yenu na hatimae muiunge mkono bajeti hii ili tumuwezeshe Waziri kwenda kutekeleza na kufanikisha yale waliyojipangia katika mwaka wa Fedha wa 2017/2018 na baadae nasi tupate fursa ya kuja kumuhoji kwa kile alicholingiziwa na matokeo halisi ya kile kilichotekelezwa.

Mheshimiwa Spika,

Baada ya kusema hayo machache, Kwa niaba ya Mwenyekiti na Kamati yangu ya Fedha, Biashara na Kilimo, naiunga mkono hoja.

Mheshimiwa Spika,

Naomba kuwasilisha.

Ahsante sana,

.....,

Yussuf Hassan Iddi,

Mwenyekiti

Kamati ya Kudumu ya Fedha, Biashara na Kilimo,

Baraza la Wawakilishi,

Zanzibar.